

СТ А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Даниела Венциславова Георгиева
Международно висше бизнес училище - Ботевград
Професионално направление: 3.8. „Икономика“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„ДОКТОР“** по професионално направление 3.8. "Икономика" с научна специалност "Световно стопанство и международни икономически отношения (международни финанси)" в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Деан Валентинов Иванов*
Тема на дисертационния труд: *Въздействия на европейските подходи за финансиране върху растежа и конкурентоспособността на МСП*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 96/21.01.2022 г. на Зам. -ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 996/09.05.2016 г., по докторска програма към *катедра „МИО и бизнес“*, при факултет *„Международна икономика и политика“* на УНСС по научна специалност "Световно стопанство и международни икономически отношения (международни финанси)". Обучението е осъществено в редовна форма през периода 13.04.2016 г. – 13.04.2019 г. Дисертантът е отчислен с право на защита със Заповед на Ректора на УНСС № 182/01.02.2022 г.

Деан Валентинов Иванов е завършил ОКС Бакалавър, специалност "Финанси и счетоводство" през 2014 г. и ОКС Магистър, специалност "Финансов контрол и финансово право" през 2015 г. в УНСС. От 2013 г. до сега дисертантът заема позиции като основател и директор на

„Агротрейд“, Велико Търново; Председател на УС и член на УС на Сдружение на българските производители на биопродукти. Професионалният профил и кариерно развитие на дисертанта имат пряко отношение към разгледаната в дисертационния труд проблематика и са показателни за фокусиране на творческата биография на Деан Иванов в сферата на Малките и средни предприятия (МСП) и възможностите за финансиране на организациите в България.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Избраната от дисертанта тема е дисертабилна, като позволява да се открият съществени проблеми на въздействието на формата на финансиране на дейностите на МСП върху тяхната конкурентоспособност и иновативност. Актуалността на анализирания проблематика произтича от необходимостта за по-задълбочен анализ на причинно-следствените връзки между избраните механизми за финансиране и информационната асиметрия, вземането на ефективни, ефикасни и навременни управленски решения, а също и оцеляването и развитието на предприятието. Текущо в специализираната литература положителните и отрицателните ефекти на формата на финансиране върху икономическия растеж на микро равнище са все още дискуссионни. Това допълнително обосновава необходимостта от теоретико-практичен анализ на прилаганите от МСП финансови инструменти в отделните етапи от жизнения цикъл на предприятието. В този контекст настоящото дисертационно изследване притежава потенциал да подпомогне развитието на проблематиката като предложи адекватна методологическа рамка и валидирани хипотези.

В структурно отношение разработката е логически издържана и е постигната сравнителна балансираност между отделните ѝ части. Дисертационният труд обхваща обем от 207 стандартни страници, разпределени както следва: увод (6 страници); основен текст, систематизиран в три глави (174 страници); заключение (5 страници); списък на използваната литература (7 страници) и приложения, представляващи общо 4 таблици (6 страници). Съдържанието на дисертационния труд е илюстрирано посредством 39 бр. таблици и 35 бр. фигури. Библиографската справка съдържа 211 източника, от които 11 научни заглавия на кирилица и 163 на латиница. Сред използваните информационни източници има 37 сайта от Интернет.

В увода Деан Иванов сполучливо обосновава значимостта на избраната тема и ясно дефинира целта, изследователските задачи, предмета, обекта, също така и ограничителните условия в дисертационния труд. Основната теза, застъпена в дисертационния труд е, че

„финансирането на МСП е определящ фактор за растежа, конкурентоспособността и интернационализацията на предприятията. Използването на финансови инструменти в рамките на политиката на ЕС стимулират растежа и технологичната трансформация на МСП, и улесняват достъпа до финансиране за МСП“. От основната теза са изведени за валидиране четири работни хипотези. Използваните научноизследователски методи и подходи позволяват провеждането на задълбочено научно изследване по избраната проблематика, както и достоверно аргументиране на поставените от дисертанта теза и хипотези. Считам обаче, че в своята разработка Деан Иванов е използвал научни методи и подходи, които не са изведени в увода на дисертацията (пример: логическия, дедуктивния и сравнителен методи, методите на анализ и синтез, и др.)

Стильт на разработката и използваната терминология са на необходимото научно ниво. С конкретни препратки са указани източниците, които Деан Иванов е използвал. В представения дисертационен труд не е открито наличие на плагиатство, като въз основа на изложеното считам, че в структурно отношение представената разработка отговаря на изискванията за дисертационен труд.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Първа глава от дисертационния труд е с наименование „Теоретични аспекти на финансиране на бизнеса“ и е посветена на въпроса за основните концепции, свързани с финансирането на предприятията. Акцент на теоретичния обзор е поставен върху теориите за капиталовата структура на предприятията, за растежа и конкурентоспособността, както и за конкурентоспособността и финансирането. Очертани са алтернативни и традиционни източници на финансиране. Изведен е теоретично обоснован извод, че фазата на жизнения цикъл и характеристиките на МСП оказват въздействие върху избора на подходящ източник за финансиране. Направеният задълбочен анализ в първата глава от дисертационния труд е в съответствие с първата изследователска задача, поставена от дисертанта в увода, като същевременно е основа за надграждане на научното проучване във втора глава.

Втората глава на дисертационния труд е с наименование „Подходи и финансови инструменти за финансиране на МСП“. Тя е фокусирана върху по-задълбочен анализ на дяловото и дълговото финансиране на МСП в ЕС, представено чрез релевантни вторични източници на данни. Съществена добавена стойност във втора глава имат изведените добри практики от Дания, Германия, Италия при дълговото финансиране и

прилагането на схеми за гарантиране на кредити на МСП. Очертани са различни аспекти на недофинансирането (дългово и дялово) като е анализирана ролята на финансовите инструменти в ЕС за преодоляването им. Направените във втора глава на разработката анализи и съждения съответстват на поставената от дисертанта втора изследователска задача.

Трета глава с наименование „Въздействие на подходите на финансиране върху конкурентоспособността и растежа на българските МСП“ е посветена на извършването на анализ на факторни зависимости, определящи растежа на МСП, чрез използване на многофакторен регресионен анализ. Направените в трета глава на дисертацията практико-приложни анализи са в унисон с третата изследователска задача, като същевременно доказва поставената от автора хипотеза.

В заключение може да се обобщи, че Деан Иванов може ясно да очертае и научно аргументира своите виждания по разглеждания проблем, като предлага методически решения и обосновани предложения. В този контекст представеният дисертационен труд притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Обстойният прочит на представения дисертационен труд ми дава основание да приема претенциите на дисертанта за научно- и практико-приложни приноси.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Деан Валентинов Иванов е представил 5 (пет) научни публикации, от които 1 (една) разработка в колективна монография и 4 (четири) доклада. Представените от дисертанта научни публикации са свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд и отговарят на необходимия брой публикации.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 42 страници, вкл. титулна страница, публикации по темата и основен текст. Той отговаря на изискванията, като вярно и достоверно представя обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване. Справката за приносите правилно представя научните постижения в дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Смятам, че дисертационният труд е формиран целесъобразно в структурно отношение, като показва персоналният подход на дисертанта по проблема. По представения дисертационен труд нямам критични бележки. Бих искала обаче да отправя към автора следните допълнителни теми за размисъл, дискусия и препоръки:

1) Препоръчвам на Деан Валентинов Иванов да продължи да изследва тези проблеми с цел последващо развитие и надграждане на теоретико-приложните взаимовръзки и ефекти на формата на финансиране върху растежа, конкурентоспособността и иновативността на МСП.

2) На стр. 72 авторът посочва, че „на различни етапи от жизнения цикъл на предприятието се изискват различни стратегии за финансиране“. На тази основа полезно и подходящо би било предложените в дисертационния труд варианти за финансиране да бъдат групирани и анализирани и през призмата на жизнения цикъл на МСП.

3) На стр. 80 авторът представя информация за „разходи за иновации на предприятията в ЕС“. Същевременно в текста авторът реферира към разходи за научноизследователска и иновационна дейност. НИРД е съпътстваща и основополагаща иновационния процес дейност, при която обаче има специфики при признаване и отчитане на разходите във фазата на научноизследователската отделно от развойната дейност. Поради тази причина е подходящо и полезно да се посочи кои точно разходи авторът визира като разходи за иновации.

4) На стр. 50 авторът анализира лизинговите договори като форма на финансиране на МСП. Поради наличието на договори за финансов, оперативен и продажба с обратен лизинг е подходящо и полезно авторът да уточни кой вид лизинг анализира, поради спецификите на всеки един от тях, които имат пряко отношение върху начина и резултата от финансирането.

5) Подходящо и полезно е да се уеднакви начина на цитиране в текста (пр. на стр. 16 чуждестранните автори са посочени на кирилица, а на стр. 17 на латиница), да се прецизират някои фигури (пр. фигура 14), както и някои дълги изречения (пр. стр. 37).

Направените препоръки са в съответствие с общата положителна оценка на разработката.

8. Заключение

Дисертационният труд „Въздействия на европейските подходи за финансиране върху растежа и конкурентоспособността на МСП“ съдържа научни и научно-приложни приноси и отговаря на изискванията на

ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и на вътрешните правила на УНСС. Поставената в дисертацията цел е постигната. Посочените приноси моменти не само обогатяват съществуващите знания, но са в състояние да подпомогнат и практиката в изследваната област. На тази основа *подкрепям* присъждането на образователна и научна степен “доктор” по професионално направление 3.8. "Икономика" с научна специалност "Световно стопанство и международни икономически отношения (международни финанси)" на Деан Валентинов Иванов.

Съобразно изискванията на ЗРАСРБ настоящото становище завършва с положителна оценка на дисертационния труд.

24.03.2022 г.
Гр. София

Доц. д-р Даниела Георгиева

Подпис: